

УДК 316.323.65

DOI 10.32755/sjeducation.2024.01.070

МОДЕЛІ «ДЕРЖАВИ ЗАГАЛЬНОГО ДОБРОБУТУ» ТА ЇХНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Гончаренко Оксана Григорівна,

доктор економічних наук, професор,

начальник кафедри економіки та соціальних дисциплін,

Пенітенціарна академія України

(14000, Україна, м. Чернігів, вул. Гонча, 34)

ORCID: 0000-0003-1101-6019;

Сіренко Крістіна Юріївна, кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри підвищення кваліфікації працівників пробації

Інституту професійного розвитку

Пенітенціарна академія України

(14000, Україна, м. Чернігів, вул. Гонча, 34,

e-mail: user.ks563@gmail.com)

ORCID: 0000-0003-2705-0924

У статті досліджено особливості моделі «держави загального добробуту» (welfare state), яка постійно змінювалась, трансформувалась, мала різні варіанти реалізації та впровадження, переживала кризу і мала посткризовий розвиток. Визначено, що лише держава, в політиці «держави загального добробуту» є гарантом соціальних прав і можливостей для своїх громадян. Розкрито типи моделей добробуту та основні їхні характеристики, що визначають особливості соціальної політики, яку реалізують країни. Встановлено, що модель «держави загального добробуту» пережила економічну, ідеологічну та філософську кризу, що й привело до необхідності оновлення і модернізації концептуальних засад її реалізації. Доведено, що зміни в соціальній політиці країни дозволяє чітко розмежувати програмне скорочення держави добробуту (programmatic retrenchment) і системне скорочення (systematic retrenchment), тобто скорочення соціальних програм або скорочення фінансування соціальних витрат у моделі держави загального добробуту. Показано типологію моделей управління соціальною політикою держави, зокрема: плюралістичну, корпоративну, марксистську модель та модель еліт. Доведено, що головне соціальне завдання економічної політики держави полягає «не з роздачі благ, а в забезпеченні умов свободи і самостійності індивідумів, здатних створювати ці блага і самостійно подбати про себе і свою сім'ю». Сучасний варіант соціально-економічної моделі «держави загального добробуту» полягає у створенні умов, що забезпечують синергію ринкового саморегулювання та державного втручання і реалізуються в напрямку розвитку економічної свободи та розвитку особистості. Встановлено, що вибір реалізації моделі «держави загального добробуту» залежить від історичних, соціокультурних та

економічних умов, що склались у країні, та визначаються типом її суспільно-політичного устрою, ідеологічними та духовними принципами, особливостями етапу розвитку.

Ключові слова: *добробут, держава, модель «держави загального добробуту», соціальна справедливість, соціальне забезпечення.*

MODELS OF THE WELFARE STATE AND THEIR CHARACTERISTICS

Honcharenko Oksana, Doctor of Sciences (Economy), Professor,
Head of the Department of Economy and Social Disciplines,
Penitentiary Academy of Ukraine
(34 Honcha Street, Chernihiv, 14000, Ukraine)

ORCID: 0000-0003-1101-6019;

Sirenko Kristina, PhD in Economy, Associate Professor,
Head of the Department of Professional Development of Probation
Workers of the Institute of Professional Development,

Penitentiary Academy of Ukraine
(34 Honcha Street, Chernihiv, 14000, Ukraine,

e-mail: user.ks563@gmail.com)

ORCID: 0000-0003-2705-0924

The article examines the peculiarities of the welfare state model, which has been constantly changing, transforming, having different options for implementation, going through a crisis and post-crisis development. It is determined that only the state, in the policy of the welfare state, acts as a guarantor of social rights and opportunities for its citizens. The author reveals the types of welfare models and their main characteristics that determine the peculiarities of social policy implemented by countries. It is established that the model of the "welfare state" has experienced an economic, ideological and philosophical crisis, which has led to the need to update and modernize the conceptual foundations of its implementation. The author proves that changes in the country's social policy allow for a clear distinction between programmatic retrenchment and systematic retrenchment, i.e., reduction of social programs or reduction of social expenditure financing in the welfare state model. The author reveals the typology of models of management of the state social policy, in particular: pluralistic, corporate, Marxist and elite models. It is proved that the main social task of the state's economic policy is "not to distribute benefits, but to ensure the conditions of freedom and independence of individuals who are able to create these benefits and take care of themselves and their families on their own". The modern version of the socio-economic model of the "welfare state" is to create conditions that will ensure the synergy of market self-regulation and state intervention, and can be implemented in the areas of economic freedom and personal development. In addition, the areas of development of the welfare state are: risks and innovations, social solidarity, social justice, lifelong support, distribution of difficulties between generations, which is part of the concept of

sustainable development. It is established that the transformation of the welfare state model leads to a change in the mechanisms and instruments for its implementation, in particular: universalization of social expenditures; policy coherence between social, economic and environmental aspects of development; search for inclusive forms of its implementation and partnership between the State, civil society and business; identification of new directions in global and regional social policy. It is established that the choice of implementing the "welfare state" model depends on the historical, socio-cultural and economic conditions prevailing in a country and is determined by the type of its socio-political system, ideological and spiritual principles, and the peculiarities of the stage of development.

Key words: *welfare, state, models of the welfare state, social justice, social security.*

Постановка проблеми. Однією з базових соціально-економічних моделей ХХ століття є модель «держави загального добробуту» (welfare state), яка постійно змінювалась, трансформувалась, мала різні варіанти реалізації та впровадження, переживала кризу і мала посткризовий розвиток, та в чистому вигляді навряд чи десь існувала. Кожна країна розбудовувала свою «державу загального добробуту» з елементами ліберальної, корпоративної чи солідарної моделі. Розглядаючи наявні моделі соціальної держави, не можемо залишити поза увагою модель соціального ринкового господарства Л. Ерхарда, яка отримала назву німецького економічного дива. Крім того, у другій половині ХХ ст. у європейських країнах, США та Канаді утворилися такі системи суспільних відносин, які вкладаються в модель «держави загального добробуту», в основі яких було покладено ідеологічні, правові, економічні принципи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових джерелах моделі суспільно-економічного устрою держав досліджуються під різними кутами. Численні наукові дослідження парадигми «держави загального добробуту» вказують на необхідність зміни її економічної основи. Теоретико-методологічні основи формування моделі «держави загального добробуту» досліджуються як зарубіжними, так і вітчизняними науковцями, між якими донині триває дискусія щодо ефективності вирішення соціальних проблем, серед них: Дж. Е. Стігліц, Г. Еспінг-Андерсен, П. Розанваллон, П. Пірсон, Р. Страйкер, О'Коннор, Н. Меннінг, Л. Ерхард, С. Біляцький, В. Романченко, С. Фомін та інші.

Постановка завдання полягає в дослідженні трансформації моделі «держави загального добробуту» та механізмів її реалізації в ринкових умовах.

Виклад основного матеріалу. Виникнення та становлення соціально-економічної моделі «держави загального добробуту» вчені пов'язували з невдачами в економіці і суспільстві, наслідки яких ставали соціально неприйнятними [8]. Хоча існувала й протилежна думка, яка доводила, що лише модель соціально-економічної політики держави забезпечує гарантії соціального захисту громадян. Серед причин втрати популярності вчені називають глобалізацію, старіння населення, економічний тягар соціальних гарантій та інші інституційні зміни в суспільстві, що постійно зумовлює перегляд основних постулатів моделі «держави загального добробуту». На думку Дж. Е. Стігліца сучасна держава загального добробуту XXI століття потребує дискусії щодо ролі та місця ринку, держави та «громадянського суспільства» [4]. На його думку, лише держава в політиці «держави загального добробуту» може виступати гарантом соціальних прав та можливостей своїх громадян, бо тільки вона здатна дозволити собі таку «неефективну» діяльність, як забезпечення добробуту населення. Крім того, у країнах, де існують ефективні соціальні механізми, краще працює ринок, що дозволяє зробити висновок про ефективне функціонування «держави загального добробуту» і її впливу на ринкові відносини [4]. Тому, на думку вчених, застаріла не концепція «держави загального добробуту», а її конкретна історична форма [10].

Світовий досвід показує, що класична модель «держави загального добробуту» у процесі трансформації імплементувала в себе елементи та інструменти, що застосовуються в різних її моделях [4]. До того ж сучасні виклики, які постають перед державою, дещо по-іншому трактують поняття «добробуту» населення і його соціального захисту. Запропоновані Г. Еспінг-Андерсеном [1] типи моделей добробуту дозволяють проаналізувати їх основні характеристики та визначити особливості соціальної політики, яку реалізують країни. Перша модель – ліберальна (або англосаксонська), отримала назву

ліберальної системи Беверіджа, яка характеризується незначними обсягами соціальних трансфертів (скромні страхові виплати, допомоги на дітей і оплата «скромних» медичних послуг), призначені для найбільш нужденних, вразливих верств населення. Розвинена у Великій Британії, Ірландії, США, Канаді та Австралії. Друга – континентально-європейська (або консервативна), типові риси якої вкладаються в традиційну роль сім'ї, моделі чоловіка-годувальника, а тому соціальне забезпечення організоване як соціальне страхування з метою підвищення рівня захищеності зайнятого населення, а соціальні видатки фінансуються завдяки регульованому страхуванню працівника. Типовими представниками є Німеччина, Бельгія, Австрія, Люксембург і Франція. Третя група – скандинавська (або соціально-демократична) з принципами універсалізму, соціальних прав та їх рівності для всіх, з допомогою яких держава вирівнює доходи населення та підтримує його зайнятість. Виплати здійснюються з податків, якими наповнені державний і місцевий бюджети. Типовими представниками є Швеція, Данія та Норвегія, Фінляндія та Ісландія, а також Швейцарія та Нідерланди. В основу класифікації Г. Еспінг-Андерсена покладені принципи доступності ступеня охоплення населення та перерозподілу доходів через систему соціального забезпечення.

У другій половині ХХ століття країни Західної Європи майже всі реалізовували модель держави загального добробуту. Однак фінансові проблеми, які виникли в розвинених європейських країнах у середині 1990-х років, негативно відобразились на реалізації соціальних функцій. Зокрема, держави зі значними обсягами фінансування соціальних витрат за рахунок бюджетної системи почали активніше використовувати систему соціального страхування і вводити елементи платності в систему державних послуг соціального призначення. І навпаки, в країнах, які акцентували увагу на фінансуванні соціальних послуг за рахунок страхових компаній, проглядалися тенденції до розширення бюджетних джерел. Активна і масштабна соціальна політика, яку реалізували країни з розвинутою ринковою економікою, негативно вплинула на ринкову кон'юнктуру, темпи економічного зростання та реалізацію

державою соціальних послуг, зокрема: зниження конкурентоспроможності товарів на внутрішніх і зовнішніх ринках за рахунок підвищення оподаткування; зниження рівня трудової активності населення за рахунок підвищеної соціальної захищеності; підвищення рівня страхових виплат тощо. На думку французького вченого П. Розанваллона, у другій половині ХХ століття модель «держави загального добробуту» пережила економічну, ідеологічну та філософську кризу, що й привело до необхідності оновлення і модернізації загальних основ концепції. На думку вченого, коли в суспільстві перемагали утопічні погляди, населення було більш захищене від злиднів і основних життєвих ризиків, але зростання безробіття і поява нових форм бідності на початку 80-х років минулого століття показали ілюзорність цих припущень. Ідеологічна криза, яка зародилась у той же період, поставила під сумнів ефективність методів державного втручання в економіку з метою вирішення соціальних проблем, що підсилилось філософською кризою. І тепер, поміж гострих проблем фінансування і державного управління, під питанням стали принципи солідарної системи і сама концепція солідарних прав як концептуальні та ціннісні основи моделі держави загального добробуту. На думку автора, незважаючи на специфіку країн, криза філософських основ «держави загального добробуту» однаково виявлялась, але кругом потребувала зміни підходів до соціального забезпечення, які панували майже століття. Філософська криза у своїй основі пов'язана з переходом суспільства на новий тип модернізації і вступ у нову епоху соціальних відносин.

У кінці ХХ століття у країнах з розвинутою ринковою економікою почали виникати економічні проблеми, такі як: зниження продуктивності праці, економічна стагнація, безробіття, старіння населення, інфляція тощо, а занадто «широкі» соціальні гарантії, які надавала держава своїм громадянам, вимагали безперервного збільшення витрат на фінансування державних соціальних програм. Концепція П. Пірсона, яка заснована на аналізі змін у соціальній політиці розвинених країн, розкриває необхідність чіткого розмежування між програмним скороченням держави добробуту (*programmatic retrenchment*)

і системним скороченням (*systematic retrenchment*), що передбачає скорочення тих чи інших соціальних програм або скорочення самої моделі держави загального добробуту [3]. На думку Р. Страйкера, на скорочення соціальних програм впливають глобалізаційні процеси, а саме: залежність держави від капіталу не тільки національного, а й іноземного (міжнародного), або його відтоку за відсутності сприятливого економічного середовища; жорстка бюджетна дисципліна, яка обмежує соціальні витрати; швидке зростання міжнародної торгівлі і підвищення конкурентоспроможності національних підприємств на світовому ринку тощо [5]. О'Коннор вважає, що глобалізація є головним фактором, який змушує розвинені країни скорочувати соціальні витрати. Це стало причиною, бо наприкінці ХХ століття Швеція, Велика Британія і США скоротили «державу добробуту», оскільки саме в цей період ці країни почали активно діяти на світовому фінансовому ринку і в міжнародній торгівлі [2]. Світ вступає сьогодні в нову епоху не тільки соціальних відносин, а й нову політичну епоху, що потребує переосмислення основ солідарності і соціального забезпечення [8].

Типологія моделей управління соціальною політикою, запропонована англійським ученим Н. Меннінгом, заснована не стільки на економічному забезпеченні соціальної політики, скільки на політичній системі управління соціальним забезпеченням і вирішенні соціальних проблем суспільства, зокрема:

1. *Плюралістична модель* дозволяє громадянам впливати на формування і реалізацію соціальної політики, оскільки ті, хто її реалізує, змушені піклуватися про інтереси своїх виборців.

2. *Модель еліт* складається з «ключових гравців», які самі формують політику в країні, і в тому числі соціальну, засновану на загальних ідеях та раціональних поглядах.

3. *Корпоративна модель* складається з профспілок, бізнес-спільноти і держави, які постійно дискутують про рівень зарплати, соціальні витрати, податкові ставки та особливості державного втручання в ці процеси, що негативно впливає на незахищені верстви населення.

4. *Марксистська модель* доводить, що соціальну політику в суспільстві формує бізнес-спільнота, і вся система соціальної

політики пристосовується до інтересів сильних економічних груп. Щось подібне склалось в Україні, де в процесі реформ перерозподілялась економічна влада між панівними кланами, які безпосередньо пов'язані з державною елітою. На думку А. Сіленка, в такій моделі соціальні цілі та орієнтири держави реалізуються лише з метою забезпечення мінімальних потреб населення [9].

Обсяг соціальних послуг, які надає держава своїм громадянам, на думку Л. Ерхарда, не може бути мірилом «соціальності» економічної системи, а тому одним із критеріїв розвитку соціального ринкового господарства є створення умов для скорочення державної активності в соціальній сфері [7]. На думку вченого, в держави немає своїх грошей, а тому не можуть існувати безкоштовні суспільні фонди і безоплатні соціальні послуги. Будь-яка соціальна послуга, пенсія, допомога чи субсидія оплачується за рахунок податків, відрахувань з прибутків і заробітних плат. Держава лише виступає посередником, виконуючи функцію перерозподілу доходів у суспільстві. А тому розширення зобов'язань держави в соціальній сфері, на думку Л. Ерхарда, може призвести тільки до негативних наслідків, оскільки будь-які форми державного перерозподілу порушують логіку функціонування ринкової системи. Високі податки і соціальні витрати не стимулюють бізнес до розширення виробництва і створення нових робочих місць, а активну частину працездатного населення до мотивації працювати. Слід зазначити, що процеси перерозподілу, розширяючись і зростаючи (соціальні блага, пільги і дотації), надані одним для уникнення соціального невдоволення, неминуче призводять до необхідності надати їх іншим, що породжує замкнуте коло: чим більше держава перерозподіляє, тим ширше стає коло тих, хто потребує допомоги. Учений впевнений, що соціальні проблеми в суспільстві вирішуються не шляхом перерозподілу, а шляхом підвищення ефективності господарської діяльності в конкурентному середовищі. Головне соціальне завдання економічної політики держави полягає «не з роздачі благ, а в забезпеченні умов свободи і самостійності індивідуумів, здатних створювати ці блага і самостійно подба-

ти про себе і свою сім'ю» [7]. На думку Л. Ерхарда, обсяг соціальних благ, які надає держава по мірі зростання суспільного багатства і добробуту громадян, повинен не збільшуватись, а навпаки, зменшуватись, оскільки по мірі зростання рівня життя потреба в державній підтримці буде не актуальною для середніх і заможних верств населення, які автоматично будуть позбавлені соціальних допомог, пільг та інших соціальних виплат. Об'єктами соціальної опіки з боку держави повинні бути дійсно тільки нужденні і малозабезпечені громадяни, які не мають можливості забезпечити собі прожитковий мінімум. Критерієм вибору об'єктів соціальної підтримки повинен бути суб'єкт (індивід, підприємство чи домашнє господарство), яке від незалежних від нього причин не може впоратися з фінансовими проблемами, а держава (суспільство) надає йому допомогу в тих формах, і в тому обсязі, щоб надалі він був спроможний самостійно вирішувати свої проблеми («допомога для самодопомоги»). Безумовно, існують групи людей, забезпечення яких буде проходити поза ринковими процесами (це інваліди з народження, сироти, багатодітні родини, родини, які втратили годувальника тощо), але теж завдяки перерозподілу доходів з матеріальної (ринкової) сфери, оскільки допомога таким категоріям громадян є функцією держави. На думку Л. Ерхарда, держава існує не для того, щоб заохочувати і фінансувати безвідповідальність, а для того, щоб забезпечити можливість реалізації довгострокових індивідуальних рішень у соціальній сфері. І зрозуміло, що ні накопичувальна пенсійна система, ні заощадження, ні придбання власності не зможуть ефективно «амортизувати» ці проблеми без стабільності національної валюти і банківської системи, контролю держави за діяльністю страхових компаній та банківських установ. Головне, суспільство «не має проїдати більше, ніж саме створює», і зростання державних витрат на соціальні потреби не повинно зростати швидше, ніж темпи зростання валового внутрішнього продукту, підвищення заробітної плати не повинно випереджати зростання її продуктивності, податкова політика повинна стимулювати бізнес інвестувати, а не карати тих, хто працює більше і краще, а допомога по безробіттю не

повинна перетворюватися в додаткову легалізовану відпустку [7]. Логічний підхід Л. Ерхарда до вирішення соціальних проблем спрямований на дотримання головного постулату: спочатку зроби все, що від тебе залежить, перш ніж звертатися за допомогою до держави, а держава повинна надавати більший простір економічній свободі і вияву індивідуальних здібностей.

Сучасний варіант соціально-економічної моделі «держави загального добробуту», на думку вчених, полягає у створенні умов, які забезпечать синергією ринкового саморегулювання та державного втручання і можуть реалізовуватись у напрямках розвитку економічної свободи та розвитку особистості (табл.).

Таблиця – Напрями розвитку «держави загального добробуту»

Напрямок розвитку	Проблеми, які необхідно вирішити	Варіант вирішення в моделі «держави загального добробуту»
Ризики та інновації	Відсутність можливості і бажання в людей здійснювати ризиковані інвестиції, у тому числі в інновації	Спонукає людей випробовувати нові можливості в нових інноваційних сферах, стати більш відкритими до змін, що сприятиме становленню динамічної та інноваційної економіки
Країна як спільнота: соціальна солідарність	Національна солідарність означає, що ті, хто може допомогти, піклуються про тих, кому менше пощастило. Але виникають ситуації, коли виконати ці умови складно (неможливо), що руйнує ці ринки через наявність великих «обманів»	Допомагає закріпити «добрі» норми саме через національну солідарність та єдність суспільства

Закінчення табл.

<p>Ендогенні (внутрішньосистемні) переваги</p>	<p>Суспільство, зокрема правила економічної поведінки, впливає на природу особистості, її переконання, уподобання та поведінку</p>	<p>Заохочує соціальну солідарність, змушуючи індивіда більше думати про спільноту, частиною якої є, що поліпшить його соціальну поведінку</p>
<p>Соціальна справедливість</p>	<p>Ринкові механізми не здатні ефективно вирішити як соціальні проблеми загалом, так і забезпечити соціальну справедливість</p>	<p>Наявність у кожного громадянина універсальної «страховки» як від негараздів, які можна передбачити (безробіття, тимчасова втрата працездатності, ДТП, хвороба тощо), так і не передбачуваних, зокрема стихійні лиха та природні катаклізми, війни, техногенні аварії, пандемії тощо</p>
<p>Підтримка впродовж усього життя</p>	<p>Протягом життя в людини виникають базові потреби, які необхідно забезпечити: житло, отримання освіти чи перекваліфікація у зв'язку зі структурними зрушеннями в економіці тощо</p>	<p>Участь у цих процесах держави є необхідною умовою, як мінімум, як спостерігача та регулятора</p>
<p>Розподіл труднощів між поколіннями</p>	<p>Концепція «Сталого розвитку» передбачає забезпечення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх</p>	<p>Продумані механізми «держави загального добробуту» дозволяють полегшити подібний розподіл негараздів між поколіннями</p>

На думку В. Романченка, трансформація моделі «держави загального добробуту» приводить до зміни механізмів та інструментів її реалізації, зокрема: до універсалізації соціальних витрат; узгодженості політики між соціальними, економічними та екологічними аспектами розвитку; пошуку інклюзивних форм її реалізації і партнерства держави, громадського суспільства та бізнесу; визначення нових напрямів у глобальній і регіональній соціальній політиці [8].

Варто зазначити, що вибір реалізації моделі «держави загального добробуту» залежить від історичних, соціокультурних і економічних умов, які склались у країні, та визначаються типом її суспільно-політичного устрою, ідеологічними та духовними принципами, особливостями етапу розвитку. У сучасних умовах глобалізації для держав, що розбудовують ринкову економіку, надважливо нести відповідальність за розвиток людських ресурсів, з одного боку, і формування інститутів громадянського суспільства, здатних взяти державу під свій контроль, з іншого.

Висновки. Отже, модель «держави загального добробуту» полягає у виконанні державою комплексу соціально-захисних функцій та створенні умов для розвитку суспільства. Існують різні моделі соціальних держав (ліберальна, консервативна та соціальна) і, відповідно, вченими сформовано типології управління їх соціальною політикою. Вони відрізняються ступенем участі в реалізації соціальної політики, основних суб'єктів – держави, осіб та інституцій громадянського суспільства. Проведений нами аналіз показує, що чисельні наукові підходи та багатоваріантність комбінування чинників визначають форму соціальної складової держави. А постійний процес соціально-економічного розвитку суспільства і держави сприяє появі нових форм, які постійно трансформуються в динамічному середовищі.

Список використаних джерел

1. Esping-Andersen G. The three worlds of welfare capitalism. Cambridge, 1990.
2. O'Connor J. Bringing the International Economy back in Welfare System Change in Sweden Britain and the United States. Globalization and Welfare State. *International Journal of Sociology and Social Policy*. 1998. Vol. 18. № 2–4.

3. Pierson K. *Beyond the Welfare State? The New Political Economy of Welfare*. Cambridge, 1998.

4. Stiglitz J. E. *The Welfare State in the Twenty-First Century*. Working Papers of Roosevelt Institute; Climate and Economic Transformation. 2017. June, 20.

5. Stryker R. *Globalization and Welfare State*. *International Journal of Sociology and Social Policy*. 1998. Vol. 18. № 2–4.

6. Біляцький С. Соціальний захист як ознака цивілізованості. *Віче*. 1998. № 8. С. 63–74.

7. Ерхард Л. *Добробут для всіх*. Перше видання. *Wohlstand für Alle*, 1957.

8. Романченко В. Б. Порівняльний аналіз сучасних соціально-економічних моделей держави. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 19–20. С. 186–199.

9. Сіленко А. Права людини в соціальній державі. *Нова політика*. 2002. № 1. С. 24–27.

10. Фомін С. С. Типи соціально-економічних моделей та їхній вплив на процеси модернізації. *Країни пострадянського простору: виклики модернізації* : зб. наук. пр. 2016. С. 32–46.

References

1. Esping-Andersen, G. (1990), *The three worlds of welfare capitalism*, Cambridge.

2. O'Connor, J. (1998), "Bringing the International Economy back in Welfare System Change in Sweden Britain and the United States. Globalization and Welfare State", *International Journal of Sociology and Social Policy*, Vol. 18, № 2–4.

3. Pierson, K. (1998), *Beyond the Welfare State? The New Political Economy of Welfare*, Cambridge.

4. Stiglitz, J. E. (2017), "The Welfare State in the Twenty-First Century", *Working Papers of Roosevelt Institute; Climate and Economic Transformation*.

5. Stryker, R. (1998), "Globalization and Welfare State", *International Journal of Sociology and Social Policy*, Vol. 18, № 2–4.

6. Biliatskyi, S. (1998), "Social protection as a sign of civilization", *Viche*, No. 8, pp. 63–74.

7. Erhard, L. (1957), *Welfare for All*, First Edition, *Wohlstand für Alle*.

8. Romanchenko, V. B. (2020), "Comparative analysis of modern socio-economic models of the state", *Investments: practice and experience*, No. 19–20, pp. 186–199.

9. Silenko, A. (2002), "Human rights in the welfare state", *New policy*, No. 1, pp. 24–27.

10. Fomin, S. S. (2016), "Types of socio-economic models and their impact on modernization processes", *Countries of the post-Soviet space: challenges of modernization: a collection of scientific papers*, pp. 32–46.